

NOWA, WZMOCNIONA WARUNKOWOŚĆ

Od 2023 r. zacznie obowiązywać w Polsce system nowej, wzmocnionej warunkowości. Brakuje jeszcze szczegółów, które pojawią się w momencie publikacji rozporządzeń wykonawczych. Niemniej jednak od 31 sierpnia 2022 r. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi udostępni na swojej stronie internetowej Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 zaakceptowany przez Komisję Europejską. W Planie zawarte są podstawy nowej warunkowości oraz różnice względem obowiązujących do tej pory norm i wymogów wzajemnej zgodności.

Fot. PAP/Darek Delmanowicz

W niniejszym artykule przyglądamy się części warunkowości, tzw. normom GAEC. W kolejnym miesiącu pod lupę weźmiemy pozostałą część, tzw. wymogi SMR.

Norma GAEC 1

Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych zakłada, że udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2018. W przypadku zmniejszenia wskaźnika TUZ o więcej niż 5%, przekształcanie trwałych użytków zielonych jest niedopuszczalne, a rolnicy, którzy przekształcili trwałe użytki zielone, będą zobowiązani do przywrócenia określonej

powierzchni gruntu w TUZ lub odtworzenia TUZ na innym gruncie. Norma obowiązywała wcześniej, jednak należy zauważyć, że w ostatnich latach wskaźnik TUZ spada. W roku 2021 był to spadek o 2,45%, w roku 2022: 4,69%. Planując przekształcenie TUZ w 2023 r. najlepiej będzie wystąpić wcześniej o zgodę na takie działanie do kierownika właściwego biura powiatowego ARiMR. Ponadto przypominamy, że nie ma możliwości przekształcenia trwałych użytków cennych przyrodniczo, oznaczonych w eWniosku jako TUZ_C. Wskazuje to norma GAEC 9: Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000, która obowiązywała i nadal obowiązywać będzie rolników posiadających TUZy_C.

Nowa norma GAEC 2

Ochrona torfowisk i terenów podmokłych. Na wyznaczonych obszarach podmokłych i torfowiskach rolnicy będą zobowiązani przestrzegać wymogów, które zostaną doprecyzowane przed wdrożeniem normy w 2025 roku, po odpowiednim dostosowaniu i zmianach w Planie Strategicznym.

Norma GAEC 3

Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin. Norma ta nie uległa zmianie. Przed podjęciem decyzji o punktowym wypalaniu ze względów związanych ze zdrowiem roślin, najlepiej skonsultować się z Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Nowa norma GAEC 4

Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oznacza zakaz stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległości wynoszącej co najmniej 3 m. Do wód powierzchniowych, dla tej normy, zalicza się: rowy o szerokości powyżej 5 m, liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu; jeziora i zbiorniki wodne; ciek naturalne; kanały; ujęcia wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne; obszary morskiego pasa nadbrzeżnego.

Norma GAEC 5

Zarządzanie orką, przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu. W ramach normy gruntów ornych położonych na stokach o nachyleniu $\geq 14\%$ nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku; nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-

zimowym (od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego), a jeśli wykorzystywane są pod uprawę roślin wieloletnich oraz w uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe) położonych na tych stokach - utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach. Wcześniej norma obowiązywała w odniesieniu do stoków o nachyleniu $\geq 20^\circ$, tj. 36,6%.

Norma GAEC 6

Minimalne pokrycie gleby, aby uniknąć pozostawienia gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznym(-ych) okresie(-ach) oznacza obowiązek utrzymywania okrywy ochronnej gleby w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego. Jako spełnienie wymogów normy uznaje się m.in.: okrywę roślinną (uprawy ozime, trawy na gruntach ornych, międzyplony ozime), pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami poźniwnymi, czy mulczem. W uprawach trwałych (sady - drzewa owocowe) utrzymuje się okrywę ochronną gleby w międzyrzędziach w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego. Norma będzie obowiązywała na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Wcześniej norma dotyczyła 30% gruntów ornych i obowiązywała tylko na obszarach – obrębach geodezyjnych, które zostały zdefiniowane jako zagrożone erozją wodną. Zmianę normy i wynikające z tej zmiany konsekwencje powinni w szczególności śledzić rolnicy, którzy w 2023 roku powinni kontynuować zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w wariantcie 2.1. Międzyplony na powierzchni przekraczającej 20% gruntów ornych w gospodarstwie. Na dzień oddawania artykułu do druku nie jest jeszcze wiadomo, czy otrzymają oni całą płatność za realizację międzyplonów, czy też w związku ze zmianą normy, będą mogli bez sankcji zrezygnować lub zmniejszyć wielkość zobowiązania.

Norma GAEC 7

Zmianowanie* upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja** upraw, w części dotyczącej zmianowania będzie nowym warunkiem otrzymywania dopłat, w ramach którego wymagane będzie prowadzenie upraw na powierzchni co najmniej 40% GO, tak aby na każdej działce rolnej w porównaniu z rokiem poprzednim, była prowadzona inna uprawa w plonie głównym. Obowiązek będzie uznawany za spełniony w przypadku wprowadzenia po zbiorze plonu głównego uprawy wtórej, tj. międzyplonu (ozimego lub ścierniskowego lub wsiewki poplonowej), z okresem utrzymania przez co najmniej 8 tygodni od terminu wysiewu, a w przypadku wsiewki od terminu zbioru uprawy w plonie głównym. Jednocześnie taka sama uprawa w plonie głównym nie będzie mogła być prowadzona dłużej niż 3 lata. Powyższe zasady nie będą obowiązywały w przypadku upraw korzystnie wpływających na poprawę i zachowanie potencjału gleby, takich jak: rośliny bobowate, trawy i inne zielne rośliny pastewne, mieszanki bobowatych drobnonasiennych z trawami, grunty ugorowane i uprawy wieloletnie.

W części dotyczącej dywersyfikacji, znanej z obowiązującego do tej pory zazielenienia, warunki zostaną zaostrzone. Aby je spełnić, gospodarstwa zobowiązane będą do prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na GO, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 65% GO, a dwie uprawy główne nie mogą zajmować więcej niż 90% GO.

Norma GAEC 7 nie będzie dotyczyła gospodarstw o powierzchni gruntów ornych ≤ 1000 ha; gospodarstw ekologicznych; gospodarstw, w których strukturze zasiewów powierzchnia traw, innych roślin zielnych pastewnych, strączkowych, ugorowanych lub sumy wymienionych przekracza 75% powierzchni gruntów ornych lub gospodarstw, w których strukturze zasiewów powierzchnia TUZ-ów, traw, innych roślin zielnych pastewnych lub sumy wymienionych wynosi ponad 75% powierzchni gruntów ornych.

W 2023 r. norma GAEC 7 nie będzie stosowana. Odstępstwo od stosowania tej normy (tzw. derogacja) wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego.

Norma GAEC 8

Minimalny udział powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne i na wszystkich użytkach rolnych, zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych, to norma po części znana, obowiązująca od wielu lat, a po części wzmocniona o warunki, znane do tej pory jako konieczność zachowania obszarów proekologicznych (EFA) w ramach zazielenienia. W ramach normy nadal obowiązywać będzie zachowanie elementów krajobrazu (drzew – pomników ochrony przyrody, oczek wodnych o pow. do 100 m², rowów do 2 m szerokości) oraz zakaz przycinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych, w okresie 15 kwietnia – 31 lipca (nie dotyczy drzew owocowych, wierzb i zagajników o krótkiej rotacji). Wzmocnienie warunków dotyczyć będzie minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych (GO) wykorzystanych na obiekty/obszary nieprodukcyjne lub międzyplony lub uprawy wiążące azot uprawiane bez środków ochrony roślin. W miejsce dotychczasowych 5% powierzchni GO, do wyboru będzie jedna z dwóch opcji:

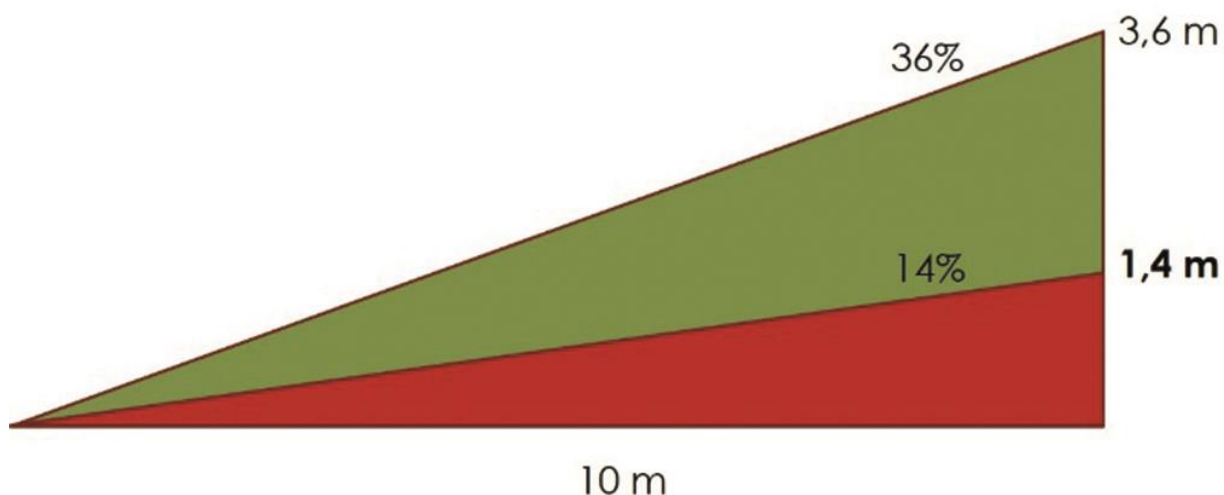
- przeznaczenie minimum 4% powierzchni GO na obiekty lub obszary nieprodukcyjne lub
- przeznaczenie minimum 3% powierzchni GO stanowią obszary lub obiekty nieprodukcyjne oraz minimum 4% na międzyplony lub uprawy wiążące azot, uprawiane bez środków ochrony roślin, łącznie minimum 7%.

Jako obiekty lub obszary nieprodukcyjne będzie można zgłaszać żywopłoty, pasy zadrzewione, zadrzewienia liniowe pojedyncze drzewa, rowy, zagajniki śródpolne, oczka wodne, miedze śródpolne, strefy buforowe, pasy gruntów kwalifikujące się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (bez produkcji) oraz ugory. Tak samo jak odbywało się to do tej pory, powierzchnia

rzeczywista wymienionych obiektów lub obszarów nieprodukcyjnych, międzyplonów oraz upraw wiążących azot będzie przeliczana na powierzchnię deklarowaną z wykorzystaniem współczynników ważenia.

W związku ze wspomnianą koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego już w 2022 r. za obszary proekologiczne (EFA) uznawane były również grunty ugorowane, na których prowadzono produkcję rolną. Na gruntach tych dopuszczono stosowanie środków ochrony roślin. Podobne odstępstwo od normy GAEC 8 zostanie wprowadzone w roku 2023. Możliwe będzie prowadzenie produkcji na gruntach ugorowanych z wyjątkiem uprawy kukurydzy, soi i zagajników o krótkiej rotacji. Wyłączenie wskazanych upraw wynika z faktu, że wprowadzenie derogacji jest związane z konfliktem zbrojnym na Ukrainie i ma umożliwiać rolnikom elastyczność w wykorzystaniu gruntów ornych do produkcji żywności, podczas gdy kukurydza i soja są uprawiane w większości na pasze, natomiast zagajniki o krótkiej rotacji na cele energetyczne.

Rys. Aktualnie norma GAEC 5 dotyczy stoków o nachyleniu $\geq 14\%$, wcześniej $36,6\%$

*Katarzyna Radtke
Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu*